

DİLİN KÖKENİ: KUR'AN-I KERİM VE DİĞER KUTSAL KİTAPLARA GÖRE DİL OLGUSU

*Hidayet AYDAR**
*İsmail ULUTAŞ***

ÖZET

Bu makalede, insan olmanın en önemli özelliklerinden biri olan dil konusu üzerinde durulmaktadır. Dil, insanları diğer varlıklardan ayıran temel özelliklerden biridir. İnsan, iletişimini seslere dayalı olan dil sistemini kullanarak gerçekleştirmektedir. İnsanların varlıklara isim koymak için kullandıkları dilin ilk kelimeleri nasıl ortaya çıkmıştır? İşte bu makalede, insanın konuşma özelliğinin nasıl ortaya çıktığı hususunda kutsal kitapların verdiği bilgiler ile bu konuda ileri sürülen bazı teoriler ele alınmıştır. Fakat makalenin asıl konusu, dilin ortaya çıkışı ile ilgili teoriler olmadığı için, bunun üzerinde fazla durulmamış, daha çok kutsal kitapların meseleye yaklaşımı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil, ilk dil, farklılaşma, teoriler, Adem, Kur'an, Kitab-ı Mukaddes.

THE ORIGIN OF LANGUAGE: THE LANGUAGE PHENOMENON ACCORDING TO QURAN AND OTHER HOLY BOOKS

ABSTRACT

This paper dwells on the issue of language which is the main character of human differing him from other beings. The human being establishes the communication using language systems. How did the first words of the language appear? We examined what the holy books, especially the Quran, say about the issue and also looked at the modern language evolution theories. We

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

**Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
ismailulutas@yahoo.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

concentrated on not modern theories but what the holy books said about the origin of language in the paper.

Key Words: Language, first language of human, differences, theories, Adam, Quran, Bible.

GİRİŞ

Dünya üzerinde insanlardan başka daha pek çok canlı bulunmaktadır. Bir kısmı karada, bir kısmı da denizde yaşayan binlerce tür hayvanın varlığı bilinmektedir. Tabiatta mevcut bitki türleri daha da fazladır. Tüm bu canlı türleri içerisinde sadece insanlar, konuşabilme özelliğine sahiptirler. Hatta insanı diğer varlıklardan ayıran en temel vasfın “konuşma”, yani düşüncesini sembollerle ifade edebilme yeteneği olduğu belirtilmiştir. Nitekim mantık âlimleri insanı, “konuşan hayvan” (Esîruddîn el-Ebherî 1998: 64-65) veya bunun daha köklü bir ifadesi olarak “sembol kullanabilen varlık” (Karaağaç 2002: 25) diye tarif etmişlerdir. Bu noktaya temas eden pek çok ünlü dil bilimci konuşma yetisinin, sadece insana özgü doğal bir yeti olduğunu belirtirler (Kıran 1996: 57). Muhtemelen diğer canlıların da kendi aralarında bir haberleşme şekli vardır. Nitekim başta balina ve yunuslar olmak üzere, karıncalar, arılar ve diğer bazı hayvanların, kendi aralarında haberleşebildikleri belirtilmektedir.¹ Ne var ki, insanların konuşup haberleşmeleri bunlarınkinden çok farklı ve mükemmeldir.

1.1. DİLİN ORTAYA ÇIKIŞI YÖNÜNDEKİ GÖRÜŞLER

İnsan bu konuşma yeteneğini nasıl elde etmiştir? Diğer varlıkların aksine, insan nasıl bu şekilde konuşabilmiştir? İnsanın ilk kez konuşmayı nasıl öğrendiği ve nasıl konuşmaya başladığı sorusu dil bilimcileri en çok meşgul eden sorulardan biri olmuştur. Dilin nasıl ortaya çıktığı konusunda pek çok farklı çalışmada değişik teoriler ortaya atılmıştır. Dilin nasıl doğduğu konusu modern dil bilimi ile bu bilime yakın olarak çalışan antropoloji ve nöroloji gibi bilim dallarının da araştırma konusudur. Bu üç bilim dalı arasında probleme bir çözüm bulmak için iş birliği de yapılmaktadır.

Dilin doğuşu ile beynin gelişimi ve çalışması arasında sıkı bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Nöroloji araştırmaları yapan bilim adamları insan beyninin davranış ve duyuları kontrol edip yönlendiren

¹ Bk. (Aksan 1998: 42-43); (Benveniste 1995: 81-86); (Corballis 2003: 10, 36-42)

farklı bölümlere sahip olduğunu belirtiyorlar. İnsan beyninin her ne kadar dil ile ilişkili olduğu herkes tarafından tartışılmaz kabul edilen bir gerçek olsa da dilin beyin tarafından nasıl ve ne zaman ilk ortaya konulduğu ve geliştirildiği henüz meçhuldür. Bu soruyla ilgilenen dil bilimciler ve antropologlar dilin tarihte kabaca ne zaman ortaya çıktığı konusu ile ilgilenirler ve dilin ilk dönemlerinin nasıl olabileceği konusu üzerinde teori geliştirirler. İnsan beyni insanın davranış ve duyularını kontrol edip yönlendiren farklı bölümlere sahiptir: Mesela, dokunmak, görmek, işitmek vs. Dil ve beyin ilişkisini araştıran çalışmalar neticesinde konuşma yetisinin beynin *Broca* ve *Wernicke* bölümleri tarafından yönlendirildiği ortaya konmuştu. *Broca* dilin üretilmesinden *Wernicke* ise dilin dinlenilip anlamlandırılmasından sorumludur (Gutin 1996: 82-90).

Dil ve konuşma beyin tarafından işletilen bir sistemdir, bu sistemin çalışması görme duyusu sisteminin çalışmasına benzer. Görme işleminde somut resimler alınıp işlenirken dilde soyut kavramlar ile farklı bir işletim belirmektedir. Kelimeleri belli bir söz dizimi içinde genel bir metin çerçevesi dahilinde işleyip anlamlandırmak beynin fonksiyonudur; bu yönüyle dil görme işlevinin yerine getirilmesine benzemektedir. Görmede varlıklar ve bunların karşılığı resimler somut iken konuşma ve konuşmayı anlamlandırmada sesler ve kelimeler ile bunların karşılığı olan kavramlar soyuttur (Gutin 1996: 86).

Dilin ve beyin gelişmesinde kültürün önemli olduğunu ileri süren görüşler vardır. Kültürün insanın yaşamasını, psikolojisini ve dilini etkilemesi önceki kuşakların edindiği bilgilerin, eylemlerin, hislerin vs. sonraki kuşaklara aktarılması biçiminde olur. Dilin toplu yaşayan canlılar arasındaki iletişimi sağlamada kullanılan bir araç olma özelliği onun mükemmel bir sistem halinde gelişmesini sağlamıştır. Topluluk halinde yaşayan diğer canlılarda da ilkel iletişim sistemleri tespit edilmiştir; ancak bunlar insan dilindeki karmaşıklığa ve gramere sahip olmanın çok uzağındadırlar (D'Andrade 2002: 223-232). İnsan dışındaki canlıların iletişimlerinin sınırlı kalması ve halihazır-görünen zaman ve mekân çizgisini aşamaması dikkat çekicidir. İnsan dilinin halihazır-görünen zaman ve mekân çizgisinin somut sınırlarını aşması, simgeleri kullanması onu mükemmel bir iletişim aracı haline getirmiştir. Dilin bu seviyeye gelmesinde nesilden nesile kültür aktarımının rolü büyüktür. İnsanın dildeki simge ve temsil işlevini geliştirmesi, onun kültürünü, öğrendiklerini gelecek nesillere aktarabilmesine imkân sağlamıştır. Dildeki simge işlevi gelişmemiş olsaydı her bir ferdin hayatı boyunca biriktirdikleri kendisiyle birlikte ölmüş olacaktı. İşte nesilden nesile dil vasıtasıyla aktarılacak olan bilgileri depolayacak ve dil vasıtasıyla işleyecek

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

büyük ve işlevsel bir beyne ihtiyaç bu noktada belirlemiştir. Beyin ve dil arasındaki bu etkileşim karşılıklı olmuş; beynin büyümesi ve işlevselleşmesi simgeye dayalı dilin gelişmesini sağlamıştır (D'Andrade 2002: 228).

Dilin doğuşunda ilk safhanın ses değil işaret olduğunu ileri süren teoriler de vardır. Dil önce işaret dili olarak doğmuş; sonra insanın gelişmesi ve ellerini başka işlerde alet kullanımına ayırması dolayısıyla ses düzeyine geçmiş ve buradan gelişimine devam etmiştir. Ses telleri ve gırtlak arasındaki mesafenin bugünkü düzeyine gelmesi ile insanın farklı değişik sesleri çıkarabilme yeteneği gelişmiş; bununla paralel olarak iletişim dili, el hareketleri ve mimik düzeyinden ses düzeyine yükselmiştir (Zimmer 1995: 38-39).

İnsanın dil ile olan bağlantısı çok ilgi çekicidir, 6 yaşına gelen bir çocuk 10 binden fazla sözü kelime hazinesine kayıt etmiştir. 4 yaşındaki bir çocuk ise dilindeki gramer kurallarını hatadan uzak olarak kullanabilme yeteneğini yüzde 95'e çıkartmıştır. Bunu yaparken de çocuk hiçbir düzenli eğitime gerek duymaz; dili konuşabileceği ve işitebileceği bir ortam onun için yeterlidir. Çocuğun bütün bunları yapabilmesi ancak onun dil yeteneği ve mekânizmasıyla doğmasına bağlanabilir. Gramer dilin seslerini ve kurallarını, kelime biçimlerini ve söz dizimini kapsar ve bu sınırlı verilerle daha önce hiç işitilmemiş sınırsız sayıda cümle kurabilme imkânını sağlar. İşte bugün bebeklerin çok karmaşık olan dili kolayca öğrenebilmelerinin altında genlerdeki bu dil kalıtımı yatmaktadır (Nowak 2000-2001: 36-44).

Dilin doğuşunda taklidin yattığını ileri süren teoriler de vardır. Mesela ölen kişinin ardından tutulan yas törenlerine katılanlar ağlamayı taklit ederler; görünüşte bu ağlamadır ama gerçek bir ağlama değildir. Amaç burada sosyalleşmeyi sağlamaktır. Bu yas ağlaması gerçek ağlamaya hem benzer hem benzemez. Görünüşte ona benzeyecektir; ancak amaç açısından ondan ayrılacaktır. İşte bu ilişki dilin doğuşunun temelini oluşturmuştur. Beynin ses organları özellikle de gırtlak üzerindeki hakimiyetinin gelişmesi, dilde çıkarılması zor olan seslerin kolayca ve art arda çıkarılabilmesini sağlamış; böylece kelimelerin anlam temelinde yatan seslerin karşıtlığı ilkesi gerçekleştirilebilmiştir. Gramerin ve sentaksın gelişmesi ile dil bir bütün olarak ortaya çıkmış; dil yeteneği de nesilden nesile kalıtım yoluyla aktarılmıştır (Urban 2002: 233-246).

Dilin ve sembollerin kullanımı insanın hayatını devam ettirebilmesi için önem ve öncelik arz etmeye başlayınca dil, eş zamanlı ama birbirinden ayrı ve farklı olarak dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı sosyal gruplarda doğup gelişmeye başlamıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Dilin kültürel çerçevedeki işlevi yani kullanana hayatta kalabilmeyi sağlaması ve hayatı kolaylaştırması bütün farklı sosyal topluluklarda aynıdır. İnsan beyni farklı bölgelerde dil bahsinde aynı ortak yönelişe doğal olarak ulaşmıştır. Sözü araç olarak kullanmadan da anlam, işaretler yoluyla, çizgiler yoluyla ortaya konulabilir. Bu özellikle somut anlamlar için mümkündür, eski dönemlerden taşlar, kayalar üzerine bunun pek çok kazınmış örnekleri kalmıştır. Soyut anlamlar da başlangıçta gerçek somut figürler üzerine kurulmuştur. Bu figürler zamanla pratikleşip gerçek varlıklar ile görünen bağlarını koparmışlar; bu da yazının, alfabenin gelişimini doğurmuştur (Otte 2007: 49-59).

Dilin doğuşunda insanın şimşek çakması veya büyük yangınlar karşısında çaresiz kalması ile açığa çıkan iç duygularının yer aldığı ileri sürülür. Korku çaresizlik gibi ortaya çıkan bu duygular insanı harekete geçirici rol oynarlar. Bu yoğun duygulardan boşalma görevi görececek olan semboller, sembolik dilin doğuşuna yol açmıştır. İlk çıkan dil öğeleri de ünlemler ve isimler olmuştur. Dilin insanoğlundaki duygu ve kavrama güçlerinin bir birleşimi olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İnsanın çevresini kontrolü altına almasında mükemmel bir araç olan dil, kendi iç dinamiği ile teorik düşüncenin yollarını açan ve geliştiren bir araç haline gelmiştir (Shanahan 2000: 246-270).

Yukarıda verdiğimiz bu teori ve görüşlerin yanında dilin, Allah'ın insanlara verdiği bir ilâhî kudret, tanrısal bir armağan olduğu da söylenmiştir. Şimdi İslam âlimlerinin konu ile ilgili görüşlerine geçebiliriz.

1.2. İSLAM ÂLİMLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Bazı müslüman usul âlimlerinin de konu üzerinde uzun uzadıya durdukları görülmektedir. Bunlar, varlıkların isimlerinin kim tarafından konulduğu konusu üzerinde ittifak edememişlerdir.² Başta Ebü'l-Hasan el-Eş'arî (v. 330/941), Ebû Ali el-Cübâî, Ebu'l-Kasım Abdullah el-Ka'bî (v. 317/929), Muhammad b. el-Hasan ibn Fûrek (v. 406/1015) olmak üzere bazı âlimler, varlıkların isimlerinin Allah tarafından konulduğunu, dolayısıyla bütün dillerin Allah tarafından vaz' edildiğini söylemektedirler.³ Bunlar, başta "Allah Adem'e bütün

² Bk. Fahrüddin er-Râzî, *el-Mahsûl fî İlmi Usûli'l-Fıkh*, (Tahk. T.C.F.el-Alvânî), (Beyrût: Müessesetu'r-Risâle, 1412/1992), I s. 181-182; Muhammed b. Ali eş-Şevkânî, *İrşâdu'l-Fuhûl ilâ Tahkiki İlmi'l-Usûl*, (Tahk. E.M.:S.el-Bedrî), Beyrût, Müessesetu'l-Kutubi's-Sakâfiyye, 1412/1992, s. 34-35.

³ Bk. el-Fahr er-Râzî, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Beyrût, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, ts., II s. 175; aynı müellif, *el-Mahsûl*, I s. 181-192; es-Suyûtî, *el-Muzhir*, I s. 12-13, 21-24; eş-Şevkânî, age., s. 34-37; Mehmet Rahmî Efendî, *el-Ucâletu'r-Rahmiyye Şerhu Risâleti'l-Vad'iyye*, (Matbaa-ı Safâ ve Enver, 1311), s. 26-27.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

isimleri öğretti”⁴ ayeti olmak üzere bazı Kur’an ayetlerini⁵ delil olarak kullanmaktadırlar. Buna göre diller tevkîfidir; yani Allah tarafından vaz’ edilmişlerdir. Allah bunu, ya vahiy yolu ile ya insanda halk ettiği bir zorunlu bilgi ile yahut varlıklarda manalara delalet eden bir takım sesler yaratıp insanlara duyurması ile yapmıştır. Sonra da insanlar öğrendikleri bu dili, kendilerinden sonra gelen nesillere öğretmişlerdir...⁶ Bazı âlimler, dilin bir bütün halinde öğretilmiş olduğunun zannedilebileceğini belirttikten sonra, bunun böyle olmadığını söylemekte ve şu bilgileri vermektedirler: Allah Adem’e kendi döneminde ihtiyaç duyduğu kadarını öğretti. Sonra ardından gelen peygamberlere de ihtiyaç duydukları kadarını öğretti, nihayet peygamber Muhammed’e bunların tümü yanında ayrıca diğerlerine öğretmediklerini de öğretti. Böylece dil karar kılmış oldu.⁷

Bazıları da, dili icad edenin insanlar olduğunu iddia etmektedirler.⁸ Başta Ebû Hâşim (v. 321/933) olmak üzere Mutezile mezhebine mensup âlimlerin kabul ettiği bu görüşe göre, her varlığa, onun manasına uygun isimler verenler insanlardır; Allah değildir. Bunlar da, başta “Biz, her peygamberi, onlara hakikatleri iyice açıklasın diye kendi milletinin diliyle gönderdik” anlamına gelen İbrahim suresi 4. ayeti olmak üzere bazı ayetleri, görüşlerini desteklemek üzere kullanmışlardır.⁹

Üçüncü bir kısım âlime göre, manalar ve onlardaki ıstıhlara isim koymak için, insanların muhtaç olduğu kadarını vaz’ edip öğreten Allah’tır. Kul bunu, Allah’ın onda yarattığı zarurî bir ilim ile bilir. Bunun dışındakilerin ise, insanın kendisi tarafından konulmuş olması muhtemeldir. Bu da şu şekilde gerçekleşmiş olmalıdır: İnsanlar, bir varlığın manasını ifade için bir ıstılah üzerinde ittifak eder ve bunu da birbirlerine söylerler. Sanki onlardan bir kısmı diğerine der ki: “Biz falan şey için filan lafzı koymak ve onun manası için onu ıstılah yapmak istiyoruz, sen de bu konuda bizimle ol!” Ya da, birbirlerine derler ki: “Şunun için şunu koyalım.”¹⁰ Böylece

⁴ el-Bakara, 2/31.

⁵ Ayrıca er-Rûm, 30/22 ve en-Necm, 53/23 ayetleri.

⁶ Bk. er-Râzî, et-Tefsîr, II s. 175; aynı müellif, el-Mahsûl, I s. 181-187; es-Suyûtî, el-Muzhir, I s. 24-26; eş-Şevkânî, age., s. 34-37; Rahmî Efendî, age., s. 26-27.

⁷ Bk. Ebû’l-Hasan Ahmed İbn Fâris, *es-Sâhibî fî Fıkhı’l-Luğatı’l-Arabiyye ve Mesâilihâ ve Suneni’l-Arabi fî Kelâmihâ*, Vad’, A.H.Basac, Beyrût, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1418/1997, s. 14; es-Suyûtî, el-Muzhir, I s. 13.

⁸ Bk. Ebu’l-Feth Osman b. Cinnî, *el-Hasâis*, (Tahk. M. Ali en-Neccâr), Beyrût, Alemu’l-Kutub, ts., I s. 40.

⁹ Bk. er-Râzî, el-Mahsûl, I/187-188; eş-Şevkânî, age., s. 34-35.

¹⁰ Bk. er-Râzî, el-Mahsûl, I s. 181-192; eş-Şevkânî, age., s. 34-37; Rahmî Efendî, age., s. 26-27. Burada dilin gizli antlaşmalara dayanması özelliğini görüyoruz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

aralarında sözlü bir anlaşma hasıl olur ve bu anlaşmayla varlıkların adları konmuş olur.

Burada, yine Mutezile mezhebine mensup bir âlim olan Abbâd b. Süleyman'a atfedilen bir görüşe de işaret etmeliyiz. Buna göre, eşyanın isimleri kendiliğinden olmuştur. Ancak, bu görüş pek itibar görmemiştir.¹¹

Tabii ki bütün bu görüşler eleştiriye tabi tutulmuştur.¹² Âlimlerin ve araştırmacıların ekserisi, dilin ortaya çıkışı konusunda ileri sürülen ve yukarıda sözü edilen görüşlerin tümünün doğru olabileceğini; bunlardan herhangi birinin doğruluğuna kesin kanaat getirmediklerini söylemektedirler.¹³

Bütün bunların sonunda, dilin kaynağının ne olduğu konusunun açıklık kazanmadığını söylemek durumundayız. Esasen bu konu, kadîm Yunan filozofları dönemine gidecek kadar çok eski zamanlardan beri tartışılmış, dilin aslıyla ilgili yüzlerce kuram ileri sürülmüş, fakat hangisinin kesin doğru olduğu konusunda fikir birliğine varılamamıştır. Konuşma yeteneğinin Allah tarafından insana verildiği, daha sonra da insanın, yaşadığı ortama ve şartlara göre, farklı etkenlerden hareketle çevresindeki eşyaya kendisinin isim koyduğu şeklindeki görüşe daha yatkın olduğumuzu belirtmeliyiz.

2. KUTSAL METİNLERDE DİL OLGUSU

Üç büyük kutsal kitap olan Tevrat, İncil ve Kur'an'da dil ve dilin ortaya çıkışı konusunda bazı bilgiler mevcuttur. Biz burada kronolojik sıraya göre, bu metinlerde dil ve dilin ortaya çıkışıyla ilgili tespit edebildiğimiz bilgileri vermeye çalışacağız.

2.1. KUTSAL KİTAPLARA GÖRE DİLİN ORTAYA ÇIKIŞI

Daha önce, bazı bilim adamlarının dilin ortaya çıkışı konusundaki görüşlerini ve bu yönde ileri sürdükleri teorileri vermiştik. Burada ise, kutsal kitaplarda tesbit edebildiğimiz konuyla ilgili bilgileri zikredeceğiz. Ancak şunu belirtmeliyiz ki, kutsal metinler, -özellikle Kur'an-, insanları herhangi bir konuda geniş bir

¹¹ Bk. er-Râzî, el-Mahsûl, I s. 181; eş-Şevkânî, age., s. 34; Özdem, age., s. 31. Ses yansımaları kelimelerin dilin doğuşundaki yeri vurguluyor.

¹² Bk. er-Râzî, et-Tefsîr, II s. 176-178; aynı müellif, el-Mahsul, I s. 181, 192; eş-Şevkânî, age., s. 34-37

¹³ Bk. er-Râzî, el-Mahsûl, I/182; eş-Şevkânî, age., 34. Dilin ortaya çıkışı konusunda başka bazı müslüman âlimlerin görüşleri için Bk. Yakup Civelek, "VII-XI. Asır İslam Dünyasında Dil Olgusuna Yaklaşımlar ve Batılı Dilbilimcilerle Mukayesesi", *Kur'an ve Dil Dilbilim ve Hermenötik Sempozyumu*, (Van, 17-18 Mayıs 2001, Yüzüncüyıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi), s. 211-222.

şekilde bilgilendirmek gibi bir gaye taşımazlar. Bunlar daha çok, vakıalara dikkat çekerek oradan muhatabı imana götürmeyi amaçlarlar. Dolayısıyla dil ve dilin ortaya çıkışı gibi hususlarda kutsal kitaplarda sistematik bilgi bulunmamaktadır.

2.1.1. TEVRAT'A GÖRE

Tevrat, dilin ortaya çıkışı konusunda en geniş malumat veren kutsal kitaptır. Eşyalara isim konulması konusunda Tevrat bizlere şu bilgileri vermektedir: “*Ve Rab Allah dedi: Adamın yalnız olması iyi değildir; kendisine uygun bir yardımcı yapacağım. Ve Rab Allah, her kır hayvanını ve göklerin her kuşunu topraktan yaptı; ve onlara ne ad koyacağını görmek için adama getirdi; ve adam her birinin adını ne koydu ise, canlı mahlukun adı o oldu. Ve adam bütün sığırlara ve göklerin kuşlarına ve kır hayvanına ad koydu...*”¹⁴

Kadına da ilk defa o “ischa” (İbranîce) adını vermiş ve bu isim bugüne kadar kullanıla gelmiştir.¹⁵ Tevrat’a göre, Allah adamı yarattıktan bir süre sonra üzerine derin bir uyku verir ve onun kaburga kemiğinden eşini yaratır, arkasından onu adamın yanına getirir. Adam uyanıp yanındaki kadını görünce şöyle der: “*Şimdi bu benim kemiklerimden kemik ve etimden ettir; buna “ischa” denilecek, çünkü o “isch”ten (insan) alındı.*”¹⁶

Görüldüğü gibi Tevrat’a göre tüm varlıkların adlarını ilk insan koymuş ve bu isimler onun koyduğu gibi kalmıştır. Onun bu koyduğu isimlerle de ilk dil ortaya çıkmıştır.

Ancak Tevrat, ilk insanın konuşmayı nasıl öğrendiği, varlıklara isim koyma özelliği ve yeteneğini nasıl kazandığı konusunda bilgi vermez.

2.1.2. İNCİL'E GÖRE

İncil’de de kelam üzerinde durulur. Yuhanna İncili’nin ilk ayetlerinde şöyle denir: “*Başlangıçta Kelam vardı; Kelam Allah’ta idi ve Kelam Allah idi. Başlangıçta o Allah’ta idi. Her şey onun vasıtasıyla varoldu ve varolan hiçbir şey onsuz olmadı*”¹⁷ Yuhanna’nın başka bir yerinde de İsa’nın söylediği sözlerin (kelam) “ruh” olduğundan bahsedilir.¹⁸ Bu yüzden Hıristiyanlıkta, kelama,

¹⁴ Tevrat, Tekvin, 2/18-20.

¹⁵ Kelimenin İbrânice, Arapça ve Türkçe’deki kullanışları için Bk. İsmail Hakkı Sezer, “Dillerin Farklılığı veya Âdemce’yi Çözebilir miyiz”, *Kur’an ve Dil Dilbilim ve Hermenötik Sempozyumu*, (17-18 Mayıs 2001 Van Yüzüncüyıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi), s. 236.

¹⁶ Tevrat, Tekvin, 2/23.

¹⁷ İncil, Yuhanna, 1/1-3.

¹⁸ İncil, Yuhanna, 6/63.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

büyük bir önem verilmektedir (Eillul 1998: 73). Buralarda geçen “kelam” farklı şekillerde yorumlansa da, “söz”le, yani dil ile de ilişkisi kurulabilir.

İlk insanın konuşmayı nasıl öğrendiği, varlıklara nasıl isim koyduğu hususuna gelince, bu konuda Hıristiyan ilahiyatçılar da Tevrat’ta verilen bilgileri esas almaktadırlar. Çünkü onların kutsal kitap koleksiyonu arasında, Yahudilerin kutsal kitabı olan Tevrat da vardır. Başka bir ifadeyle onlar, Ahd-i Cedid dedikleri İncil yanında, Ahd-i Kadim dedikleri Tevrat’a da kutsal kitap olarak inanıp, ikisini birden Kitab-ı Mukaddes diye kabul etmektedirler. Dolayısıyla Ahd-i Kadim’deki bilgiler onları da bağlar.

2.1.3. KUR’AN’A GÖRE

Diğer ilahi kitaplar gibi Kur’an da ilk insan olan Âdem’den, ona eşyaların isimlerinin öğretilmesinden vs. bahseder. Yukarıda Tevrat’ın, Âdem’in konuşmayı nasıl öğrendiğinden, eşyanın adını neye göre koyduğundan, bunları nereden öğrendiğinden bahsetmediği belirtildi. Kur’an ise bu konuda bilgi vermekte ve ona bunları Allah’ın öğrettiğini anlatmaktadır: “*Ve (Allah) Âdem’e isimlerin tümünü öğretti.*”¹⁹ Bundan hareketle, “varlıklara ilk kez Allah’ın ad koyduğu ve bunları Âdem’e öğrettiği” söylenebilir. Ancak bu ad koymanın ve buna dair bilgiyi Âdem’e öğretmenin keyfiyeti tam olarak bilinmemektedir. Bu konuyla ilgili olarak müslüman âlimler arasında meydana gelen görüş ayrılıklarının bir kısmına yukarıda temas etmiştik.

Dil olgusuyla doğrudan ilişkisi olan ve İncil’de çok mühim addedilen “kelam” a gelince, Kur’an da buna büyük değer atfetmektedir. Kelam sözcüğü muhtelif şekillerde Kur’an’da yetmiş beş defa geçmektedir.²⁰ Buralarda “kelam” sözü farklı bağlamlarda ve genelde konuşma anlamında kullanılmıştır. Allah’ın Hz. Musa’yla konuşması, İsa peygamberin beşikteyken konuşması, yerden çıkacak olan bir dabbenin konuşması, uzuvların konuşması, Yahya ve İsa peygamberlere “Allah’ın kelimesi” denmesi bunların en dikkat çekenleridir.

Allah, Hz. Muhammed’e indirdiği kutsal kitabı Kur’an için de “kelam” nitelemesi yapmaktadır. Bu açıdan “kelam”, aynı zamanda Kur’an’ın isimlerinden biridir. Nitekim ayette, “*Rabbinin sözü (kelamı), hem doğruluk, hem de adalet bakımından*

¹⁹ el-Bakara, 2/31.

²⁰ Bk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, *el-Mu’cemu’l-Mufehres li Elfâzi’l-Kur’âni’l-Kerîm*, İstanbul, el-Mektebetu’l-İslâmiyye, 1982, s. 620-621.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

*tamamlanmıştır...*²¹ denilmektedir ki, buradaki kelimadan kastın Kur'an olduğu belirtilmiştir.²²

Üç ilahi kitabın verdiği bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, mevcudatın varlığından önce “söz”ün olduğu, eşyanın isimleri anlamında “söz”ü Allah’ın Adem’e öğrettiği, Adem’in de bu bilgiye dayanarak eşyaya isim verdiği ve bunun da gelişerek nesilden nesile geçtiği söylenebilir.

2.2. KUTSAL METİNLERE GÖRE KONUŞULAN İLK DİL

Yukarıda insanların dışındaki bazı varlıkların konuşmalarının mahiyetinin şimdilik bilinmediğine işaret ettik. Esasen onlar mahiyet itibariyle insanlardan farklı bir düzlemedirler; dolayısıyla konuşmaları da farklı bir frekansta olacaktır. İnsan neslinin ilk kez ne zaman ve nasıl konuşmaya başladığına gelince, bütün kutsal kitaplar, Adem’i insanlığın atası olarak kabul ederler ve ilk kez onun konuştuğunu belirtirler. Nitekim yukarıda bunlara işaret ettik. Bazı kaynaklarımız, Adem’in yaratıldıktan ve bedenine ruh üflendikten²³ sonra canlandığını, bu arada hapsirdiğini, akabinde hemen “elhamdulillah” dediğini kaydederler.²⁴ Kesin olmayan bu görüşe göre Adem’in söylediği ilk söz, “elhamdulillah” sözü olmaktadır. Adem’in konuşmayı nasıl öğrendiği, nasıl konuştuğu ve hangi dil ile konuşmaya başladığı gibi hususlar konusunda da kesin bilgiler mevcut değildir. Âlimler, Adem’in konuşmayı şu iki şekilden biriyle öğrenmiş olma ihtimalinden bahsediyorlar; ya her varlığın adını bizzat Allah koyup onları Adem’e öğretti, ya da Allah, Adem’e varlıklara isim koyup onları telaffuz etme istidadı verdi, o da buna göre varlıklara ad koydu (Yazır 1998: 308-309).

Âlimlerimiz, Adem’e, dilin öğretildiği veya ruhuna böyle bir yeteneğin üflendiği vakit konusunda da hemfikir değildirler; bu durum Adem’de henüz ruh verilmeden önce mi, yoksa ona ruh verilip insan şekline geldikten sonra mı gerçekleşmiştir? Ruh üflenmeden önce olması muhtemel olduğu gibi, daha sonra vuku bulmuş olması da

²¹ el-En’âm, 6/115.

²² Bk. Ebu’l-Kâsım Cârullâh Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî, *Tefsîru’l-Keşşâf an Hakâiki Gavâmidi’t-Tenzîl*, Beyrût, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1415/1995, s. II/57; er-Râzî, et-Tefsîru’l-Kebîr, XIII/160; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’ân*, Beyrût, Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, 1405/1985, s. VII/71.

²³ Adem’e ruh üfleme hakkındaki açıklamalar ve ruhun var olup olmaması konusundaki tartışmalar için Bk. Mehmet Dalkılıç, *İslam Mezheplerinde Ruh*, İstanbul, İz Yayıncılık, 2004, s. 38-42; 145-328.

²⁴ Bk. Ebû Ca’fer Muhammed İbn Cerîr et-Taberî, *Târîhu’l-Umumi ve’l-Mulûk*, Beyrût, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1407, s. I/66.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

mümkündür. Birinci ihtimale göre, Allah onun ruhuna böyle bir istidat vermiştir; o da insan olduktan sonra bu kabiliyetini kullanarak varlıklara isim koymuş, konuşmayı, dolayısıyla dili geliştirmiştir. İkinci ihtimale göre ise, Allah varlıkların isimlerini kendisi koymuş, sonra da bunları bir anda veya peyderpey Adem'e öğretmiş, o da bu öğrendiklerine göre konuşmuştur (Yazır 1998: 310-311).

Bu iki ihtimalden hangisinin kesin olduğu bilinmese de, bilinen bir gerçek vardır; o da Adem'in konuşan bir varlık olduğu ve hayatı boyunca konuştuğudur. Madem Adem konuşmuştur, o halde bu konuşmayı bir dil ile yapmış olmalıdır. Acaba bu dil, hangi dildir? O, hangi dil ile konuşmuştur? Bugün kullanılmakta olan dillerden biri ile mi, yoksa tarihin belli bir zaman aralığında kullanılıp sonra unutulmuş olan ölü dilleden biri ile mi? Bu konuda da net bir bilgiye sahip değiliz. Şayet bu konuşma, bugün kullanılmakta olan dillerden biri ise, bu dilin hangisi olduğu da kesin olarak bilinmemektedir.

Adem'in hayatı iki ayrı safhada ele alınabilir; birincisi, cennetteki hayatı; ikincisi ise, cennetten çıkarıldıktan sonraki hayatıdır. Adem ve eşi Havva, önceleri cennette yaşarlar. Müddetini bilmediğimiz bir süre orada kalırlar. Orada yaşarlarken varlıkların isimleri kendilerine öğretilmiştir. Nitekim Kur'an'daki bir ayette, “*Ve (Allah) Adem'e bütün isimleri öğretti*”²⁵ denilerek buna işaret edilmektedir. Bazı müslüman araştırmacılar, bu ayete istinaden, Adem'e yeryüzündeki her şeyin isminin öğretildiğini söylemektedirler.²⁶ Bu âlimlere göre bunlar, kendisinden türeyecek bütün insanların, hayvanların, göğün, yerin, denizin, deve, at, merkep ve benzeri yaratıkların isimleri; çanak çömlek yapma gibi zenaatlar, bütün eşyanın sıfatı, ne işe yaradığı gibi hususlardır.²⁷ İmam Sadık, “Allah, Adem'e ne öğretti?” diye soranlara, “Yerleri, dağları, dereleri, ovaları..” dedikten sonra, üstünde oturduğu sergiyi göstererek, “Bu sergi de, yüce Allah'ın, Adem'e öğrettiği şeylerdendir” demiş, böylece ona her şeyin öğretildiğini belirtmek istemiştir.²⁸ Bir önceki

²⁵ el-Bakara, 2/31.

²⁶ Bk. Celâluddîn el-Mahallî – Celâluddîn es-Suyûtî, *Tefsîru'l-Celâleyn*, İstanbul, Çağrı yay., ts., s. 6; Muhammed Hüseyin et-Tabâtabâî, *el-Mizân fî Tefsîri'l-Kur'ân*, 3. baskı, Müessesetu Matbuâtî İsmâiliyân, 1393/1973, s. 1/118; Muhammed Ali es-Sâbüni, *Safvetu't-Tefsîr*, Beyrût, Dâru'l-Kur'âni'l-Kerîm, 1302/1981, s. 1/48.

²⁷ Bk. et-Taberî, Târih, s. 1/66-67; ez-Zemahşerî, el-Keşşâf, s. 1/130; er-Râzi, Tefsir, s. II/176-177; el-Kurtubî, age., s. 1/282; Ebû'l-Fidâ İsmail İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, (Tahk. Komisyon), İstanbul, Kahraman Yay., 1985, s. 1/104-105; Yazır, age., s. 1/309-310; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul: ts., s. 1/144; Said Havva, *el-Esâs fî't-Tefsîr*, 3. baskı, Dâru's-Selâm, 1412/1991, s. 1/116; Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, İstanbul, İşaret Yay., 2001, s. 1/329.

²⁸ Bk. et-Tabâtabâî, age., s. 1/119-120.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

ayette geçen “halife” kelimesinden hareketle, burada sözü edilen eğitimin, siyasetin ilkeleri olduğu da söylenmiştir (Bayraklı 2001: 303). Ayrıca aayette, insanın kan dökücülük ve bozgunculuk yönüne işaret edilmesinden hareketle, buradaki eğitimden kastın, insanın kabalık, hamlık ve vahşiliğini ortadan kaldıracak eğitim ilkeleri olduğu da belirtilmiştir (Bayraklı 2001: 303). Ancak bunlar kesin bilgiler olmayıp, mevsuk olmayan rivayetlerden ve tahminden ibarettir. Bu öğretilen şeyler, dünya hayatına ait varlıkların isimleri ve mahiyetleri ile ilgili bilgiler olabileceği gibi, meleklerle birlikte olması hasebiyle o düzleme ait bir takım varlıkların bilgisi de olabilir. Esasen bütün bu isimler, Adem’e, meleklerle birlikte tabi tutulduğu bir imtihanda başarılı olması için öğretilmiştir, yani tamamen o düzleme aittir.

Yukarıda onların cennet hayatındaki konuşmalarından bahsedildi ve bu konuşmanın hangi dilde olduğunun kesin olarak bilinmediği belirtildi. İlahi kitaplar, Adem ile eşinin yasak ağaçtan yemelerinden sonra içinde buldukları cennetten çıkarılıp yeryüzüne indirildiklerini anlatırlar.²⁹

Adem ile eşinin yeryüzüne indirildikten sonra da konuştukları muhakkaktır. Ancak hangi dil ile konuştukları kesin olarak bilinmemektedir. Acaba daha önce cennet hayatında konuştukları dili mi kullanmaya devam etmişler, yoksa yeni bir dil ile mi konuşmuşlardır? Şayet yeni bir dil ile konuşmuşlarsa, bu dili nasıl öğrenmişlerdir? Yukarıda yer verdiğimiz gibi, zamanla bu dili kendileri mi ihdas edip öğrenmiş, yoksa Allah mı kendilerine öğretmiştir? Bu konuda Kur’an’da ve diğer ilahi kitaplarda herhangi bir bilgiye rastlamadık. Ancak, yeryüzü hayatında ilk insanın, başlangıçta veya daha sonraları bir dil öğrenip konuştuğu bir gerçektir. Bazı âlimler, yukarıda zikredilen “*Ve (Allah) Adem’e bütün isimleri öğretti*” ayetinden hareketle, Adem’e yeryüzündeki her şeyin isminin öğretildiğini söylemektedirler. Dolayısıyla Adem, yeryüzünde Allah tarafından kendisine cennet hayatında öğretilen bu dil ile konuşmuştur. Konuyu değerlendiren bazı bilginler, Adem’den önceki yaratıkların konuşmaktan yoksun olduklarını belirttikten sonra, “dil yeteneği, eşya hakkında bilgi sahibi olup eşyayı bilinçli olarak işleme özelliği, sanat kabiliyeti ancak insanda ortaya çıkmıştır” diyerek, bunların, Allah tarafından insana verildiğine işaret etmekte ve yukarıda verdiğimiz ayeti de buna delil getirmektedirler. (Ateş 1989: I/144).

²⁹ Bk. Tevrat, Tekvin, 3/23-24; Kur’an, el-Bakara, 2/36, 38; el-A’raf, 7/24.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Bu görüş kuvvetle muhtemel olmakla birlikte, Allah'ın öğrettiği isimlerin yukarıda da değinildiği gibi cennet hayatındaki nesnelere ilgili olduğu, yeryüzüne indikten sonra konuşma dilini ve eşyaların adlarını, Allah'ın onda ihdas ettiği yetenek sayesinde kendi gayretleriyle kendisinin koyduğu da iddia edilebilir. Nitekim konuyla ilgili bir ayette, Adem'in yere indirilmesinden sonra Rabbinden bazı kelimeler öğrendiği ve onlarla Allah'a tevbe ettiği belirtilir: “*Bunun üzerine Adem, Rabbinden bazı kelimeler öğrenip belledi ve (bunlarla) O'na tevbe etti. O da tevbesini kabul etti...*”³⁰ Acaba bu ifade, Adem'in yere indikten sonra yeni bir dil öğrendiği anlamına gelebilir mi? Böyle bir ihtimal söz konusu edilebilir. Bazı âlimlerimiz, burada Adem'in Rabbinden bazı kelimeler almasını, “kendisine verilen akla, bir takım bilgilerin doğması” şeklinde yorumlamışlardır (Ateş 1989: I/148). Bazıları da, özellikle İbn Mes'ud, İbn Abbas gibi sahabeinin önde gelenlerine atfettikleri rivayetlerle, bunların Arapça bir takım ibareler olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, Adem'in Rabbinden aldığı sözler, “*Allah'ım sen her türlü eksik sıfattan münezzehsin ve her türlü kemal sıfatla muttasıfsın; sana hamdederim. Senin ismin mübarektir; şanın yücedir. Senden başka ilah yoktur; kendime zulmettim, beni affet, günahları ancak sen affedersin*” anlamına gelen “*Subhaneke Allahumma ve bihamdik ve tebarek'smuk ve teâlâ cedduk. La ilâhe illâ ente, zalamtü nefsi, f'ağfir li, innehu la yağfiru 'z-zunûbe illâ ente*” şeklindeki Arapça duadır.³¹ Kur'an'da da, Adem ile Havva'nın, “*Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, muhakkak ziyana uğrayanlardan oluruz*”³² dedikleri ifade edilmektedir ki, bu ayet, yukarıda sözü geçen rivayetteki duanın son kısmına paralel bir nitelik taşımaktadır. Bazı kaynaklarda kaydedildiğine göre bu dil, Adem'e bir anda ve toptan öğretilmiştir.³³

Burada, Adem'in Rabbinden alıp konuştuğu ilk sözlerin Arapça olduğu belirtilmiş oluyor. Bunun yanında, Adem'in yere indikten sonra çocuklarıyla Süryânîce konuştuğu ve Adem'in konuştuğu ilk dilin bu dil olduğu da iddia edilmiştir.³⁴ Konuyu işleyenler arasında yer alan İhvânü's-Safa gurubu da, 17. risalelerinde, “*ihtilâfu'l-luğât*” bölümünde, Adem ve Havva ile evlatlarının, dünya hayatında Süryânîce veya Nabâtîce konuşmuş olabilecekleri ihtimali üzerinde durmuşlardır. Ancak bu iddialar, ciddi delillere

³⁰ el-Bakara, 2/37.

³¹ Bk. ez-Zemahşerî, el-Keşşâf, s. I/132; İbn Kesîr, Tefsîr, s. I/116.

³² el-A'râf, 7/23.

³³ Bk. el-Kurtubî, age., s. I/282; el-Merâğî, age., s. I/82.

³⁴ Bk. Debbağ, age., s. 160-161; O. Öztürk, *Arapça ve Diğer Lisanlar*, s. 98-102, 117-119.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

dayandırılmadan ileri sürülmüş görüşlerdir. Sonuç olarak, Adem'in cennette ve daha sonraları dünya hayatında konuştuğu dilin hangi dil olduğu tam olarak bilinmemektedir.

2.3. KUTSAL METİNLERE GÖRE DİLİN FARKLILAŞMASI

Yukarıda da belirtildiği gibi ilk dilin hangi dil olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte bazı iddialar ileri sürülmüştür. Bir gurup âlimin naklettiğine göre, “Allah Adem’e bütün “isim”leri öğretti” ayetinde sözü geçen “isim” ile, Arapça, Farsça, Rumca, İbranice, Süryanice ve diğer dillerde bütün yaratıkların isimlerinin öğretilmiş olması murat edilmiştir. Allah Adem’e bütün dilleri öğretmiştir ve bütün dillerle ilk konuşan odur.³⁵ Hatta, yine Kur’an’dan bir ayet olan “insanı yarattı ve ona beyanı (konuşup düşüncelerini açıklamayı) öğretti”³⁶ ifadesine dayanılarak, Allah’ın Adem’e 700 dil öğrettiği iddia edilmiştir.³⁷ Adem’in çocukları da başlangıçta bu dillerin tümü ile konuşuyorlardı, ancak Adem ölüp, çocukları, torunları farklı yerlere dağılınca, onların her bir grubu, zamanla bu dillerden birini konuşur oldu. Aradan uzun zaman geçip bütün bu dilleri bilen ilk nesil ölünce, yeni nesiller diğer dilleri bilmez oldular, her grup kendine ait bir dili bilir ve onunla konuşur oldu. Böylece farklı diller ortaya çıktı.³⁸

Bunun yanında, Adem’in önceleri tek bir dil konuştuğu, daha sonraları diğer dillerin bu ilk dilden türediği de söylenmiştir.³⁹ Âlimler, daha çok bu ilk dilin Süryanice, Nabâtice veya İbranice olabileceğini söylemektedirler.⁴⁰ Bilhassa bazı müslüman âlimlerin, bunun Arapça olduğunu iddia ettikleri de olmuştur. Hatta bu konuda pek çok deliller dahi ileri sürmüşlerdir. İbn Abbas’a atfedilen bir görüşe göre, “Allah Adem’e bütün isimleri öğretti” ayetinde sözü geçen isimler, Arapça olarak öğretilmiştir. Bu yüzden “Arapça, Allah tarafından vaz’edilmiş bir dildir”, yani orijinal deyimiyile “tevkîfî”dir.⁴¹ İbn Kesir’in (v. 774/1372) naklettiğine göre, Süfyan es-

³⁵ Bk. İbn Cinnî, el-Hasâis, I/41; el-Kurtubî, age., s. I/283-284.

³⁶ er-Rahmân, 55/3-4.

³⁷ ed-Debbâğ, age., s. 160.

³⁸ Bk. İbn Cinnî, Hasâis, I/41; er-Râzî, Tefsir, II/176; es-Suyûtî, el-Muzhir, s. I/14-15..

³⁹ Bk. O. Öztürk, *Arapça ve Diğer Lisanlar*, s. 48. Ayrıca Bk. Tantâvî Cevherî, *el-Cevâhir fî Tefsiri'l-Kur’âni'l-Kerîm*, Dâru'l-Fikr, ts., s. VIII/56.

⁴⁰ Bk. O. Öztürk, *Arapça ve Diğer Lisanlar*, s. 29-30, 117-118; Mustafa Erdem, *Hazreti Adem İlk İnsan*, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1993, s. 61; Süleyman Hayri Bolay, “Adem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1988, s. I/363.

⁴¹ Bk. İbn Fâris, age.,s. 13.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Sevri, Adem'in konuştuğu dilin Arapça olduğunu; tüm ilâhî kitapların bu dille indiğini, daha sonraları diğer dillere çevrildiğini söylemiştir.⁴² Bazı rivayetlerde, Adem'in cennette konuştuğu dilin Arapça olduğu, yasak meyveden yediği için ceza olarak kendisinden bu dilin alındığı, onun yerine Süryanice'nin verildiği, ancak dünya hayatında tevbe edip af dilemesi üzerine, yeniden kendisine Arapça'nın verildiği belirtilmektedir.⁴³ Bu konuda başka iddialar da ileri sürülmüştür⁴⁴ ki, bu tür görüşlerin herhangi bir dayanağının olmadığını söylemek durumundayız.

Kur'an, insanların önceleri bir tek millet olduklarından bahsetmekle birlikte dillerinin bir tek dil olduğunu söylemez. Ancak Kur'an, insanların önceleri bir tek ümmet olduklarından bahsetmektedir: "*İnsanlar bir tek ümmet idi...*"⁴⁵ Başka bir ayette ise bu husus şöyle dile getirilmektedir: "*İnsanlar aslında tek bir ümmet idiler; sonradan ayrıldılar...*"⁴⁶ Acaba söz konusu dönemde bir tek ümmet olan insanların dilleri de bir miydi? Doğal olan, dillerinin de bir olmasıdır. Dolayısıyla, söz konusu zaman diliminde bir tek ümmet olan insanların, dillerinin de bir olduğu söylenebilir. Nitekim önemli müfessirlerimizden Hamdi Yazır, insanların başlangıçta bir tek toplum ve bir tek millet olduklarından bahisle buna işaret etmektedir (Yazır 1998: II/69). Ancak "ümmet" kelimesi, farklı dilleri konuştuğu halde, aynı inanç etrafında toplanan veya ortak niteliklere sahip olan insanlar gurubu anlamına gelmesi hasebiyle, tek ümmet oldukları halde, dillerinin farklı olması da muhtemeldir.

Kur'an, bu konuda bir şey söylemezken, Tevrat, konuya açıklık getirmekte ve insanların dillerinin bir olduğunu açıkça belirtmektedir: "*Ve bütün dünyanın dili bir ve sözü birdi...*"⁴⁷ Tevrat'ta daha sonra âdemoğullarının bir şehir (Babil) kurmalarından ve orada başı göklere degecek kadar yüksek bir kule yapmalarından söz edilerek şöyle denmektedir: "*Ve âdemoğullarının yapmakta oldukları şehri ve kuleyi görmek için Rab indi. Ve Rab dedi: İşte bir kavimdirler ve onların hepsinin bir dili var ve yapmaya başladıkları şey budur ve şimdi yapmaya niyet ettiklerinden hiçbir şey onlara men edilmeyecektir. Gelin inelim ve birbirlerinin dilini anlamasınlar diye, onların dilini orada karıştıralım. Ve Rab onları bütün yeryüzü üzerine*

⁴² Bk. İbn Kesir, Tefsir, s. VI/172. Ayrıca Bk. es-Suyûtî, el-İtkân, s. I/45.

⁴³ Bk. Ebû'l-Fadl Mahmûd el-Âlûsî, *Rûhu'l-Maâni fi Tefsîri'l-Kur'âni'l-'Azîm ve's-Seb'i'l-Mesâni*, Beyrût, ts., s. XII/172; O. Öztürk, *Arapça ve Diğer Lisanlar*, s. 15-16.

⁴⁴ Bk. es-Suyûtî, el-Muzhir, s. I/28.

⁴⁵ el-Bakara, 2/213.

⁴⁶ Yunus, 10/19.

⁴⁷ Tevrat, Tekvin, 11/1.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

*oradan dağıttı ve şehri bina etmeyi bıraktılar. Bundan dolayı onun adına Babil denildi; çünkü Rab, bütün dünyanın dilini orada karıştırdı ve Rab onları bütün yeryüzü üzerine oradan dağıttı.*⁴⁸ Tevrat'ta yer alan bu ifadelerden, insanların, önceleri dillerinin tek bir dil olduğu, ancak daha sonra Rab Allah tarafından dillerinin karıştırıldığı, böylece farklı dillerin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Buna benzer bir rivayet İbn Abbas'a da atfedilmektedir. Buna göre, Nuh'a 80 civarında kişi iman etti. Bunlar, tufanın dinmesinden sonra Musul yakınlarında bir yere indiler ve orada "Seksenlerin köyü" adında bir köy kurdular. Bu köyde yaşayan 80 kişinin bir gün dilleri birbirine karıştı, 80 ayrı dil oldu, hiçbiri diğerini anlamaz oldu. Bu dillerden biri de Arapça idi. Nuh ise hepsini anlıyordu, bu yüzden aralarında tercümanlık yapıyor, aralarındaki konuşmaları açıklayıp beyan ediyordu.⁴⁹

Bu konuda ayrıca şöyle bir rivayet de nakledilmektedir: Nuh'un gemisindekilerin dili Süryanice idi. Ancak gemide bulunan Cürhüm adındaki birinin dili Arapça idi. Gemiden indikten bir süre sonra İrem b. Sam, Cürhüm'ün bazı kızlarıyla evlendi, böylece onların dili Arapça oldu, diğerlerinin dili Süryanice olarak kaldı.⁵⁰

Dillerin bir asıldan mı geldikleri, yoksa ayrı ayrı mı teşekkül etmiş oldukları konusu tartışmalı olmakla birlikte, dil bilimcilerin çoğu, Tevrat'ta da belirtildiği gibi dillerin bir asıldan geldiği fikrindedirler (Üçok 1947: 36-42). Bazı müslüman âlimlerin, dillerin bir dilden türemeyip, bütün dillerin Allah tarafından yaratılıp insanlara verildiğine inandıklarını da belirtelim⁵¹ ki, yukarıda buna temas edildi.

SONUÇ

Yukarıdan itibaren verilen bilgilere bakarak, başta Kur'an olmak üzere kutsal kitapların, dil konusuna oldukça önem verdiklerini söyleyebiliriz. İlk insan olan Adem'e, dili, yani varlıkların isimlerini bizzat Allah öğretmiştir. Fakat bu öğretmenin mahiyeti ve keyfiyeti hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir. Bu dilin hangi dil olduğu konusu da net değildir ve bu husus âlimler arasında ihtilaf konusu olmuştur. Dillerin farklılaşması ve birbirinden üstünlüğü konusunda muhtelif görüş ve anlayışlar bulunmakla birlikte, bize göre önemli olan, birbirimizi anlayabilmek; dillerin farklılığını, toplumsal tabakalaşma ve kutuplaşmaya değil, anlaşılabilirliğe vesile yapmaktır. Bu nokta, tarih boyunca her zaman ihtiyaç duyulmuş bir

⁴⁸ Tevrat, Tekvin, 11/5-9.

⁴⁹ Bk. Celâluddîn es-Suyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr*, Beyrût, 1993, s. IV/431.

⁵⁰ Bk. el-Alusi, *Ruhu'l-Meani*, XII/172.

⁵¹ Bk. es-Suyûtî, *el-Muzhir*, I/24 vd. Ayrıca el-Kurtubî, *age.*, s. I/283-284.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

husus olmakla birlikte, giderek farklılıkların ön plana çıkarıldığı ve bunun da kültürel çatışmaya sebep kılındığı bir dünya haline geldiğimiz bu günlerde, buna daha fazla ihtiyacımız olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1998): **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ATEŞ, Süleyman (1989): **Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul.
- BAYRAKLI, Bayraktar (2001): **Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri**, İşaret Yayınları, İstanbul.
- BENVENISTE, Emile (1995): **Genel Dilbilim Sorunları**, (Çev. E. Öztokat), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- CORBALLIS, Michael C. (2003): **İşaretten Konuşmaya Dilin Kökeni ve Gelişimi**, (Çev. A. Görey), Kitap Yayınları, İstanbul.
- D'ANDRADE, Roy (2002): "Cultural Darwinism and Language" **American Anthropologist** 104 no:1, March, s. 223-232.
- ELLUL, Jacques (1998): **Sözün Düşüşü** (Çev. H. Arslan), Paradigma Yayınları, İstanbul.
- ESİRÜDDİN EL-EBHERÎ, (1998): **İsâgûcî Mantığa Giriş**, (Metin çeviri-inceleme: H.Sarıoğlu), İz Yayıncılık, İstanbul.
- GUTİN, Jo Ann C. (1996): "A Brain That Talks", **Discover** 17, January, s. 82-90.
- İncil Müjde** (1986) (Çev. Hakkı Demirel) Ankara.
- KARAAĞAÇ, Günay (2002): **Dil, Tarih ve İnsan**, Akçağ Yayınları, Ankara,
- KIRAN, Zeynel (1996): **Dilbilim Akımları / Saussure'den Günümüze Dilbilim Akımları**, Onur Yayınları, Ankara.
- Kitab-ı Mukaddes** (1981): Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul.
- NOWAK, Martin A. (2000-2001): "Homo Grammaticus", **Natural History** 109 no:10, December / January, s. 36-44.
- OTTE, Marcel (2007): "The Origins of Language: Material Sources", **Diogenes (International Council for Philosophy and**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Humanistic Studies 54 no:2, s. 49-59 (Fransızcadan İngilizceye Çeviren: Jean Burrell).

SHANAHAN, Daniel (2000): “*Affect and Cognition in Two Theories of the Origin of Language*”, **Papers on Language & Literature** 36 no:3, Summer, s. 246-70.

URBAN, Greg (2002): “*Metasignaling and Language Origins*”, **American Anthropologist** 104 no:1, March, s. 233-246.

ÜÇÖK, Necip (1947): **Genel Dilbilim**, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

YAZIR, M. Hamdi (1998): **Hak Dini Kur’an Dili**, Eser Neşriyat, İstanbul.

ZİMMER, Carl (1995): “*Early Signifiers*”, **Discover**, 16, May, s. 38-39.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*